

Grafitis del Castell de Cubelles

Cubelles

Ubicació

Comarca: Garraf
Lloc/Adreça: pl. del Castell, 1
Alçada: 16

Coordenades:

Latitud: 41.20786
Longitud: 1.67248
UTM Est (X): 388704
UTM Nord (Y): 4562681

Classificació

Número de fitxa: 08074 - 151
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Element arquitectònic
Estil / època: Contemporani
Segle: XVII-XVIII
Estat de conservació: Regular
Notes de conservació: El conjunt de quasi 300 grafitis presenten estats de conservació diferents en funció d'on son ubicats i la tècnica amb que van ser realitzats.

Protecció: Legal
Observacions protecció: Catàleg Núm. expedient: 2001/003107/B
Número inventari: IP Arquit. 805

Generalitat i altres inventaris

Accés: Fàcil
Ús actual: Cultural
Titularitat: Pública
Titular: Ajuntament de Cubelles

Fitxes associades:

[Castell de Cubelles](#)

Autoria de la fitxa: Josep Anton Pérez Arriaga

Descripció

Els grafitos s'han conservat sobre l'enlluït de calç original de les parets per haver estat protegits per successives capes d'emblanquinat. Es comptabilitzen dos-cents noranta-vuit grafitos, que representen un testimoni de la història del castell, que transcendeix l'àmbit de la societat cubellenca del segle XVIII i ens introdueix en un context històric, econòmic, polític i social molt més ampli. El conjunt de grafitos de diferents temàtiques, estan dibuixats al carbó o incisos en les parets i en algunes peces ceràmiques del paviment i del sostre.

La temàtica és molt variada i segons l'ordre d'importància numèrica n'hi ha de comptes de productes agrícoles, de vaixells, d'inscripcions, de signatures, de dibuixos d'elements arquitectònics i alguns retrats molt reeixits. Els comptes representen el 30 per cent del total, se n'han comptabilitzat vuitanta-vuit. Majoritàriament estan realitzats a base de ratlles verticals agrupades per desenes i tenen relació amb l'activitat agrícola desenvolupada entorn del castell.

Els grafitos de tema naval mostren diferents models d'embarcacions, n'hi ha cinquanta-vuit, que representen el 20 % del total d'elements, i testimonien l'auge de l'activitat comercial i marítima en una època de guerres i de presència de pirates i corsaris a la costa del llevant peninsular. Els autors d'alguns dibuixos de vaixells denoten ser coneixedors del tema o bé bons observadors que van saber plasmar amb precisió allò que veien des de la costa. S'han identificat tretze xabecs, cinc fragates i dues galeres, naus que bàsicament eren de guerra, però que també podien tenir ús mercant. També, dues barques de mitjana o falutxos i una tartana, que són embarcacions de cabotatge o de pesca. La distinció entre els vaixells de guerra i mercants és força difícil, l'únic element que els pot diferenciar és la bandera que onegen, que variava segons cada cas. Entre aquests grafitos hi ha el més antic del conjunt, una fragata incisa damunt d'una tova del sostre de l'habitació del procurador. Va ser feta damunt la peça en fresc, quan s'estava fabricant i abans de la seva col·locació al sostre de l'habitació, per la qual cosa podria datar-se de l'època de la reforma efectuada al castell entre 1673 i 1675.

Entre els grafitos figuren tretze personatges. Al primer tram de l'escala principal hi ha representada una parella de dos burgesos o nobles de mitjan segle XVIII. El grafit més impactant és un retrat equestre gairebé a mida natural, el qual representa un tema molt recurrent en totes les èpoques: el retrat equestre reial o d'algun personatge nobiliari rellevant.

També hi ha vint-i-sis representacions de tema arquitectònic, la majoria de les quals podrien ser traces o dissenys per a la construcció de l'església parroquial de Santa Maria de Cubelles, aixecada entre 1697 i 1737, o el dibuix d'una finestra semblant a les del castell. A més, hi trobem sis elements vegetals, com ara flors i garlandes, amb sentit ornamental; quatre figures d'animals, un paó reial, dos caps de cavall i un ocell. Al vestíbul hi ha dos escuts iguals, dibuixats a carbó, però en mal estat de conservació i força difícils d'identificar. Probablement es tracti d'un escut antic, d'entre els segles XVIII i XIX, de la població de Cubelles, atès que en la part dreta es representa l'escut actual del municipi. Per últim, es pot esmentar una figura molt esquemàtica de tema costumista, que és una filosa amb falda, incisa amb punxó sobre argila. Potser es va fer damunt del rajol un cop col·locat el paviment del passadís durant l'últim quart del segle XVII, quan es va fer la gran transformació del castell segons la traça de fra Josep de la Concepció o durant el segle XVIII.

Història

L'any 2015 el Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona va realitzar les obres d'adequació a la visita pública, moment en què van aparèixer la sèrie de grafitos conservats.

La majoria de grafits van ser dibuixats el 1768 per Bonaventura Almirall, un jove de dinou anys, presumiblement fill o parent dels masovers, que potser va ser castigat a romandre al castell per alguna acció que calia reprovar. Amb el temps, Almirall esdevindria una persona respectada (va ocupar el càrrec de síndic de l'Ajuntament), sense perdre el seu tarannà impulsiu, que als quaranta-quatre anys el va induir a allistar-se com a voluntari per combatre en la guerra declarada per França contra Espanya (1793). Pel que fa a la realització d'una part dels grafits es pot atribuir a soldats allotjats al castell. Es té constància de la presència d'un regiment l'any 1739, per un grafit que es troba a l'habitació del procurador. A la dècada de 1710 el regiment d'Utrecht format per més de 700 homes d'origen castellà i europeu es trobava allotjat en les cases de la població i van voler pagar els proveïments amb diners falsificats. Aquest regiment estava aquarterat esperant l'ordre de sortida del port de Barcelona per participar en la invasió de Sardenya i Sicília (1717-1720), promoguda per Felip V. En aquestes campanyes militars també hi van participar tres fadrins de Cubelles, que van morir a Sicília. Més tard, pel juliol del 1749 hi havia una partida de guàrdies valones formada per quaranta-set soldats a Cubelles. Suposem que part d'aquestes tropes van estar allotjades al castell i van ocupar les seves hores d'oci dibuixant en les parets. Alguns veïns de Cubelles van fer grafits a la segona planta, com és el cas de Bonaventura Almirall, del qual hi ha una signatura i que també va realitzar-ne a les golfes, o Carles Punyet, apotecari de la vila i originari de la Selva del Camp (Tarragona), que va firmar quatre vegades a l'habitació del procurador del castell, al fons de la planta segona. Els masovers del castell també hi devien participar, sobretot en els relacionats amb comptes de productes agrícoles.

Bibliografia

- AAVV (1998) El Castell de Cubelles. Quaderns científics i tècnics de restauració monumental núm. 10. Producció: institut d'Edicions. Àrea de Cooperació Servei del Patrimoni Arquitectònic Local. Diputació de Barcelona
- Catàleg i Pla Especial de Protecció del Patrimoni Històric, Arquitectònic i Ambiental de Cubelles. Núm. expedient: 2001/003107/B. Aprovació inicial 25/01/2001, aprovació provisional 18/09/2002, data publicació: 02/02/2004.
- CAMPO del, N.; SUBIAS, C. (2002) "Gombau de Besora: senyor del terme de Cubelles", Anuari Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. Cubelles: Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. P. 65-66.
- FERNÁNDEZ, J. (2016) "La família Desvall, marquesos del Poal, Llupià i Alfarràs, darrers castlans del castell de Cubelles (1789-1885)", Anuari Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. Cubelles: Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. P. 36-90.
- GALÍ, D.; SUREDA, M.J. (2016) "Els grafits del vestíbul, escala principal i planta segona del castell de Cubelles", Anuari Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. Cubelles: Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. P. 28-35.
- GARCIA, L. (2012) "Cubelles contra el feudalisme, segons Teodor Creus", Anuari Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. Cubelles: Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. P. 30-33.
- LACUESTA, R. (2002) "La història constructiva del Castell de Cubelles (1a part: 1511 i 1535-36)", Anuari Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. Cubelles: Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. P. 35-46.
- LACUESTA, R. (2003) "Les obres actuals del castell de Cubelles i de l'entorn", Anuari Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. Cubelles: Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. P. 67-68.
- LACUESTA, R. (2003) "La història constructiva del Castell de Cubelles (2a part: l'ampliació i la remodelació de 1673-1675)", Anuari Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. Cubelles: Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. P. 73-86.
- VIDAL, J. (2011) "Efemèrides cubellenques del 2011", Anuari Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. Cubelles: Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. P. 106-109.

